

■ در طول همه‌گیری بیماری کرونا، سازمان جهانی بهداشت بارها هشدار داد «اخبار جعلی» جان افراد را در معرض خطر قرار می‌دهد. در ایران شاهد بودیم برخی افراد بر اثر اخبار جعلی با مصرف الکل تقلبی جان خود را از دست دادند. شاید برای همین است که این سازمان از مردم خواست نسبت به آنچه به صورت آنلاین به آنها ارائه می‌شود بیشتر توجه کنند

رسانه‌های ضدانقلاب چگونه امنیت عمومی جامعه را در مواقع بحرانی خدشه‌دار می‌کنند؟

شبکه‌های روان‌گردان

فاطمه صابری: در چند سال اخیر با ظهور

گوشی‌های هوشمند و رشد شبکه‌های اجتماعی، قد و قواره اکوسیستم رسانه شده که «کالای خبر» به دلیل ارزانی و پرمصرفی، ضد فضای خبری کارکرد پیدا کند. امروز علاوه بر مسأله خستگی خبری در «عصر اطلاعات بیش از اندازه» با پدیده‌ای به نام سونامی اخبار جعلی یا همان فیک‌نیوزها مواجهیم که به دلیل آزادی‌نشر در شبکه‌های اجتماعی و گسترده‌گی لجام‌گسیخته فضای مجازی، پیامدهای مخربی چون جرائم مختلف سایبری و تهدید سلامت روان و جسم افراد و بحران اعتماد را به ارمغان آورده است؛ این موضوع نشان می‌دهد نظام فعلی خبررسانی آنلاین، دچار عیبوی است و اساسا لازم و ضروری است دولت‌ها و نهادهای مربوط برای مهار این افسارگسیختگی و آلودگی اطلاعاتی، به فکر چاره‌اندیشی اساسی باشند.

باشند، انگاره‌ها و به تبع آن رفتارها و تصمیم‌ها دچار تغییر خواهند شد و این تنوع و وسعت رفتارها جعلی و تغییر رفتار در بستر زمان، می‌تواند بتدریج باعث تغییر فرهنگ و شکل‌گیری خرده‌فرهنگ‌های ناصواب در جامعه شود. اخبار جعلی معمولا از ۳ طریق دچار انحراف از واقعیت می‌شوند: ۱- موارد گمراه‌کننده (اخباری که درست هستند اما گمراه‌کننده هستند) ۲- جرح و تعدیل یک خبر به وسیله گزاره‌های غلط یا مبهم یا تغییر معنی خبر از طریق حذف بخشی از آن ۳- بازسازی دوباره خبر بدون هرگونه پایه‌های مبتنی بر حقیقت، این موارد می‌توانند هر کدام جداگانه یا به صورت ترکیبی در تولید اخبار جعلی، عمدا یا سهوا، مورد استفاده قرار گیرند. بنابراین اخبار به معنای رخدادهای موثق یا گزاره‌ها و بیان‌های جاری و ساری شده در عالم حقیقی یا مجازی هستند که در حالتی که به نفع یا حتی ضرر گروه، دسته یا جماعتی باشند معمولا از راه‌های گوناگون در ردیف نشر قرار می‌گیرند و اخباری که با توجه به موارد بالا این استانداردها را برآورده نکنند، برچسب اخبار نمی‌گیرند و در

دسته اخبار جعلی دسته‌بندی می‌شوند. اما وظیفه دریافت‌کنندگان خبر در برابر این پلتفرم‌های رسانه‌ای آغشته به اخبار جعلی چیست؟ همه ما باید در برابر اخباری که به ما می‌رسد، ابتدا در مقام قضاوت و سپس تأثیرپذیری از آن قرار بگیریم. به عنوان مثال در طول همه‌گیری بیماری کرونا، سازمان جهانی بهداشت بارها هشدار داد، «اخبار جعلی» جان افراد را در معرض خطر قرار می‌دهد. در ایران شاهد بودیم برخی افراد بر اثر اخبار جعلی با مصرف الکل تقلبی جان خود را از دست دادند. شاید برای همین است که این سازمان از مردم خواست نسبت به آنچه به صورت آنلاین به آنها ارائه می‌شود بیشتر توجه کنند. تبلیغ هشتهنگ‌هایی چون #ThinkBeforeClicking، #ShareKnowledge، #ThinkBeforeSharing در راستای مواجهه ففلاتسه و هوشیارانه افراد با انبوه اخبار، یکی از راه‌های فردی مقابله با اخبار جعلی است.

■ **اقدامات داخلی برای پیشگیری از گسترش اخبار جعلی**
فابریترو کاسینلی، نویسنده کتاب «ایران آشکار» در

■ **تقابل حقیقت و دروغ این‌بار در جهان مجازی!**
متأسفانه تولید اخبار جعلی در تمام دنیا در حال رخ دادن است. همواره آن را می‌بینیم و می‌خوانیم. اما اگر خبرهای جعلی منتشرشده در فضای رسانه‌های اجتماعی باعث فریفتگی کاربران شوند، احتمال آن می‌رود تصمیمات اجتماعی شان نامتعارف باشد و اشتباه و سطح اعتماد عمومی کاهش یابد و بتدریج هیچ‌کس و هیچ چیز قابل باور نباشد و همین باعث شود افراد، طعمه نگاه‌های پوپولیستی، جامعه اسیر تضادهای سوء و فضای رسانه، آلوده به ویروس بی‌اعتمادی شود. در این حالت کارکرد رسانه‌ها و موضوع خبر در ایجاد مشارکت مردمی در جامعه و دمیدن روح وحدت و ارتقای فرهنگی و علمی ...و بتدریج رنگ خواهد باخت.

اما نکته‌ای که درباره اخبار جعلی وجود دارد این است که همیشه نمی‌دانیم چه چیز جعلی و چه چیز واقعی است؛ یا به عبارتی قدرت تشخیص سر را ناسر و مشکل است. ما معمولا براساس اطلاعات ارائه‌شده از سوی خبر‌گزاری‌ها و رسانه‌های اجتماعی تصمیم می‌گیریم. اما زمانی که این اطلاعات نادرست

گزارش «وطن امروز» از استاندار دو‌دگانه رسانه‌های ضد انقلاب در خبر سازی علیه ایران به بهانه شیوع کرونا و انتشار اخبار این بحران در غرب

بیوتروریسم رسانه‌ای

برای مبارزه با کرونا وجود ندارد؟! این در حالی است که آیت‌الله‌العظمی بهجت سال ۸۸ رحلت کرده‌اند.

دروغ جدید منوتو؛ توصیه آیت‌الله بهجت برای درمان کرونا!

دیگر خبرنگاران بی‌بی‌سی نیز که از منتقدان عدم قرنطینه در ایران بودند، به یکباره در توییتهای خود از سیاست عدم قرنطینه در انگلیس حمایت و آن را توجیه کردند!

وقتی نوبت سر و کله زدن با کرونا به کشورهای غربی رسید، اوضاع وارونه شد. موجی از توصیه‌های دینی و نیایش‌های جمعی در آمریکا و کشورهای اروپایی و انفعال این رسانه‌ها که تا چندنی قبل همین رفتارها را دستمایه حمله به فرهنگ ایرانی قرار داده بودند، بار دیگر نشان داد مبارزه با مذهب و معنویت در ایران یک ماموریت نظامی گونه برای این رسانه‌هاست.

■ **دوقطبی‌سازی بین دین و علم در ایران**

یکی دیگر از پروژه‌هایی که رسانه‌های ضدانقلاب پیگیری کردند، ایجاد دوقطبی دین و علم بود به طوری که به مخاطب القا کنند متدینان نگاهی عقب‌مانده به پدیده‌های علمی دارند و راهکارهای آنان خرافی است و همین نگاه خرافه‌گرایانه حاکمیت را در ایران به دست دارد و مسؤولیت اصلی آثار ناشی از شیوع کرونا متوجه حاکمیت دینی و متدینان است؛ پروژه‌ای که برخی رفتارها از جانب تعدادی انگشت‌شمار از افراد بر آتش آن دمید. رسانه‌های ضدانقلاب و چهره‌های پروپاگندای آنها مثل مسیح علی‌نژاد با تقطیع سخنان مراجع و علماو حذف توصیه‌های علمی و بهداشتی آنها دست گذاشتن بر توصیه‌های دینی آنان، از یکسو قصد داشتند القا کنند تنها راهکار جمهوری اسلامی و چهره‌های تأثیر گذار دینی در آن محدود به دعا و توسل است و از سوی دیگر همین توصیه‌ها را دستمایه تمسخر قرار داده و نشان از نبود تفکر علمی در کشور عنوان می‌کردند.

به عنوان مثال شبکه «هن و تو» در بخشی از برنامه خبری خود با اعلام خبر «توصیه‌های آیت‌الله بهجت برای محافظت در برابر کرونا» با لحن کنایه‌آمیزی خطاب به این مرجع تقلید فقید پرسیده بود: «یا چز توصیه به استغفار و توبه، راه دیگری

شنبه ۳۰ فروردین ۱۳۹۹
وطن امروز | شماره ۲۹۰۴

سیاست

جذاب اگر دیدیم خیلی احساسی و دراماتیک است احتمال خیلی زیاد وجود دارد که مطلب درست نباشد؛ بنا بر همان ضرب‌المثل قدیمی که می‌گوید حقیقت همیشه تلخ است، بنابراین دستکاری‌ها همیشه جذاب هستند و آنها معمولا طراحی می‌شوند تا شما را فریب دهند. نکته دوم اینکه سریع باور نکنید. بعد از خواندن خبرهای جنجالی به سایت‌های دیگر مراجعه کنید، منابع خبری دیگر را هم بررسی کنید، اسم‌ها، آدرس‌ها، پلاک‌ها، کارشناس‌ها و پیشنهادها را بررسی کنید، چرا که این تنها راه جلوگیری از پارادایم اخبار جعلی است. اخبار جعلی، وبران‌کننده پایه‌های اعتماد در یک جامعه است. این موضوع مهمی است که اگر عمیقا به آن توجه نکنیم در قالب سونامی اخبار جعلی پایه‌های اعتماد در جامعه را سست کرده و بحران‌های فراوانی را به ارمغان می‌آورد و در صورت مواجهه صحیح و آموزش مناسب می‌تواند باعث برگشت حس بی‌اعتمادی به تولیدکنندگان چنین محتوایی در درازمدت باشد؛ به‌طوری که مخاطب بتدریج با متشی و منش تولیدکنندگان چنین خبرهایی آشنا شده و به سرعت تحت تأثیر این اخبار قرار نخواهد گرفت یا خود با بازنشر دوباره آن خبر در تولید موج خبری در فضای مجازی یا حقیقی اقدام نخواهد کرد.

لذا به صورت خلاصه می‌توان پیشنهادت زیر را ارائه کرد:
- ایجاد سازوکار تشخیص و مقابله بسا اخبار جعلی در فضای حقیقی و مجازی از طریق صداوسیما؛ این تخصصی باید سریع‌تر از سرعت نشر و تأثیر گذاری خبر در جامعه باشد و مقابله نیز می‌تواند در قالب‌های مختلف اعم از تبیین و اصلاح ابهامات موضوع، ارائه شواهد و دلایل در رد خبر جعلی، جریان‌شناسی تولید اینگونه اخبار و دادن ملاک‌ها و شاخص‌هایی برای افزایش قدرت تشخیص و سواد رسانه‌ای مخاطبان.

- رهگیری و رصد اخبار جعلی و تفکیک انواع تعدمی از غیر تعدمی آن با نگاه پیگیری ارشادی یا قضایی موضوع به منظور حفاظت و صیات از فضای سلامت روانی جامعه.
- افزایش ضرب سلوات در فضای مجازی با تدوین و اعمال رویکردهای فراوانه در جلوگیری از نشر و اشاعه محتوای جعلی از طریق ایجاد گناختش هویتی بر این فعالان ... در فضای شناسنامه‌دار کردن انواع سایت‌ها و کانال‌ها ... در فضای افسارگسیخته کنونی فضای مجازی که قطعا یکی از مطالبات جامعه از نهادهای قانونی چون مرکز ملی فضای مجازی است.
- تولید محتوای سالم و صحیح، تنویر افکار عمومی و تحقق برتری آتش در تولید محتوای رسانه‌های غیرمیهم در کنار بازنشر اخبار صحیح از سوی صاحبان رسانه یا مخاطبان آن که وظیفه همه بخش‌ها بویژه آحاد جامعه و شهروندان است.

مجاهدت‌های طلاب دینی در خدمت‌رسانی به بیماران کرونایی که در نوع خوب بی‌نظیر بود و معادل آن بین هیچ یک از روحانیون ادیان دیگر مشاهده نشد، طرح ایجاد بدبینی در مردم نسبت به روحانیت و دین را با چالش جدی مواجه کرد.

■ **ذوق‌زدگی از ابتلای مسؤولان رسانه‌ای به کرونا**
نمونه دیگری از تناقض رفتاری رسانه‌های غربی در موضوع ابتلای مسؤولان جمهوری اسلامی ایران به کرونا آشکار شد. پس از ابتلای برخی مسؤولان مانند ایرج حریرچی، معاون وزیر بهداشت یا رئیس دانشگاه علوم پزشکی قم که در خط مقدم مقابله با ویروس بودند، بی‌بی‌سی فارسی با ذوق‌زدگی تمام در گزارشی ابتلای چندتن از مقامات ایرانی به کرونا را دلیل مخفی کاری حکومت دانست و با مقایسه تعداد مسؤولان چینی که به این بیماری مبتلاشدند، نتیجه‌گیری کرده بود بنهان کردن واقعیات در عمل باعث گسترش بیماری در سطح جامعه می‌شود. با وجود این، گذشت چند هفته از گسترش بیماری کرونا کافی بود تا تمام تحلیل‌ها و بازی‌های رسانه‌های ضدایرانی را نقش بر آب کند. با شیوع گسترده ویروس در اروپا و بویژه انگلیس که خاستگاه بی‌بی‌سی و برخی رسانه‌های فارسی‌زبان است، مقامات عالی‌رتبای همچون فرانزده چارلز ولیعهد انگلستان، بوریس جانسون نخست‌وزیر، مت‌هنوک وزیر بهداشت بریتانیا و معاون خمتکار شخصی ملکه به کرونا مبتلا شدند. این موضوع محدود به انگلستان نبود و آزمایش «پیتز داتن» وزیر کشور استرالیا، «میشل بارنیه» مذاکره‌کننده ارشد اتحادیه اروپایی برای خروج بریتانیا از این اتحادیه، همسر «جانستین ترودو» نخست‌وزیر کانادا، «تد کرو» سناتور آمریکایی، «پل گوسار» نماینده کنگره آمریکا، ۴ نماینده و ۲ کارمند مجلس فرانسه و فرمانده ارتش ایتالیا نیز مثبت شده است.

اگر چه در ابتدای شیوع بیماری کرونا، واکنش رسانه‌های غربی موجب ایجاد التهاب در جامعه شد و آرامش روانی مردم را به هم زد اما به مرور با نشستن گرد و خاک اولین هجوم این ویروس به کشور و گسترش آن در کشورهای اروپایی و آمریکایی و دستپاچگی رسانه‌های ضدانقلاب برای توجیه عملکردهای متناقض و دوگانه خود، به وضوح سیاست‌های پنهانی آنها که پشت رست‌های صداقت خبری مخفی شده بودند آشکار شد و به جرات می‌توان گفت این فرایند موجب رشد بیش از پیش بلوغ فکری بخشی از جامعه در مواجهه با تبلیغات رسانه‌های غربی شد.